

Mélissa Da Costa

DE DAGEN DIE KOMEN

ROMAN

*Uit het Frans vertaald door
Anne van der Straaten en Els Dekker*

Het verroeste slot wil niet direct open. De man moet veel kracht zetten, de sleutel eruit halen en nog eens proberen. Ook hier is het vreselijk warm. Niet zo warm als in de stad of op de vlakte, maar toch. De temperatuur loopt tegen de dertig graden. De man komt op adem, lijkt even na te denken en geeft dan een lichte schouderduw tegen de houten deur terwijl hij tegelijkertijd de sleutel omdraait. Een klik: het zware houten paneel met afgebladderde verf geeft de strijd op en draait langzaam naar binnen, naar de duisternis, de koelte.

Het huis moet al maandenlang niet geopend zijn. Er hangt een enigszins muffe geur, maar deze onaangename indruk wordt verdreven door de koelte die er heerst. Ik heb de tijd om de temperatuur hierbinnen te schatten: tweeëntwintig graden. Meer niet. Perfect. Ik hoor de man naast me rommelen, zijn schoudertas van kunstleer op de grond zetten. Sleutels rammelen. Hij stopt ze in zijn broekzak.

‘Ik zoek de lichtsakelaar’, maakt hij me duidelijk.

Braaf blijf ik in het duistere halletje staan wachten. Ik heb niets beters te doen. Wachten is mijn tweede natuur geworden sinds die avond van 21 juni. Mijn enige bezigheid. Hij zucht. De hitte? De moeite die het kost om de knop op de tast te vinden? Ik help hem niet. Ik denk er niet aan. Ik wacht.

Er verloopt een onbepaalde tijd tussen de dikke muren van het oude huis. Ik merk dat er geen burens zijn en hoe stil het is. Dat is ook een pluspunt.

‘Gevonden, sorry dat het even duurde.’

Ineens is er licht in de hal. De makelaar veegt zijn voorhoofd af en werpt me een verontschuldigende glimlach toe. Hij is ervan overtuigd dat ik onmiddellijk de benen zal nemen. Het zwakke licht van het peertje, de muffe geur binnen, de deur die slechts met moeite opengaat – het hout is wellicht uitgezet... Toch ga ik er echt niet meteen vandoor. Ik bekijk de gang waarin ik me bevind. Een duistere gang zonder ramen. Vloertegels in een koperbruine kleur. Witte muren. Plinten van donker hout. Een schilderij met een natuurstenen kerk erop.

Geluiden van papieren die tevoorschijn worden gehaald. Hij neemt zijn aantekeningen door. Hij weet het niet meer precies. Nog eens veegt hij zijn klamme voorhoofd af. Ik beweeg niet. Ik vraag niets. Hij komt wel ter zake. Of niet. Maakt niet uit.

‘Een huis uit 1940. De voorgevel is tien jaar geleden opgeknapt. Het dak is afgelopen winter geïsoleerd.’

Ik meen een glimp van tevredenheid in zijn blik op te merken. Vast een sensationeel verkoopargument. Ik staar nu naar het schilderij van de kerk zonder het echt te zien.

‘Een grondoppervlak van zestig vierkante meter. De deur rechts leidt naar de slaapkamer en die links naar de badkamer.’

Hij steekt een hand uit, kijkt me indringend aan. Een paar seconden heb ik nodig om te begrijpen dat hij wil dat ik een paar passen vooruitzet en de deur rechts openduw. Mijn geest is traag. Met opnieuw een verontschuldigend glimlachje gaat de man me uiteindelijk voor.

Deze deur gaat makkelijker open. Op een licht gepiep na is er niets bijzonders. Zijn passen zijn niet meer te horen, worden gedempt. Ik maak eruit op dat er tapijt ligt.

‘Ik zal de luiken opendoen.’

Ik wacht. Het geluid van een handgreep waaraan wordt gedraaid. Een hees gepiep. Een zwakke lichtstraal. Een hardere duw die een stevig geknars met zich meebrengt. Een tel later dringt het licht de kamer binnen. Een zonnestraal, waarin stofdeeltjes nonchalant rondzweven. Ik onderscheid nu inderdaad het tapijt, van hetzelfde koperkleurige bruin als de tegels in de gang. Ook een

bed. Groot. Het hoofdeinde van het bed, van massief, zwaar en donker hout. Een ouderwetse, ruwhouten, hoge linnenkast. Verder niets. Alleen wat echt nodig is. Dat bevalt me. Ik vraag niets. Stilte, koelte en minder zon.

‘Het raam ziet uit op het oosten. Als u een vroege vogel bent, kunt u hier de zon boven het bos zien opkomen.’

Hij weet niet dat ik niet van plan ben de luiken open te doen. Dat ik in het donker wil blijven.

‘Hebt u nog vragen?’

‘Nee.’

Verbaasd, niet verbaasd? Ik blijf niet naar zijn gezicht kijken. Ik wacht gewoon. Op het einde van de bezichtiging. Op de sleutels. Om me op te sluiten.

We gaan weer terug naar de gang. Linkerdeur dit keer. Zelfde verhaal. Knarsende luiken. Licht dat binnenvalt. Een ouderwets, vreselijk zalmkleurig bad. Een bidet. Wie gebruikt dat nu nog? Een wastafel. Een paar kastjes.

‘U moet het water een poosje laten stromen. Het is een tijdje afgesloten geweest. Waarschijnlijk is het een beetje geel in het begin.’

Geel water. Kleurloos water. In feite gewoon water.

Het licht flakkert als we weer de gang in stappen. Het peertje moet vervangen worden. Hij duwt de laatste deur open, kucht. De ruimte is wellicht stoffig. Na het omzetten van het lichtknopje duurt het een paar seconden voor er een bleek licht verschijnt. De ruimte is in dezelfde stijl als de voorgaande: donkere tegels, een keuken van donker hout, zalmkleurig behang met motieven van witte bamboe. Een raam gaat open, de luiken volgen, waardoor frissere lucht binnen kan stromen. Het is zo licht dat ik mijn ogen moet samenknijpen. Ik kan niet tegen deze zon. Deze blauwe hemel is een belediging. De man praat en ik wend me af van het raam. Ik wil weer koelte en duisternis.

‘Zoals u kunt zien, had de vorige bewoonster een moestuin. Hij is verwaarloosd, maar met een beetje schoffelen is hij weer in zijn oude glorie te herstellen, mocht u daar zin in hebben.’

Hij onderbreekt zichzelf. Hij kijkt me aan, geloof ik.

‘Kijkt u niet? Gaat het wel goed met u, mevrouw? Kunt u niet tegen het licht?’

‘Ik heb hoofdpijn.’

‘Pardon. Ik zal de luiken weer sluiten.’

Ik ben hem erkentelijk. Hij gaat verder, is ervan overtuigd dat dat allemaal nodig is om het huurcontract vandaag nog getekend te krijgen: ‘De vorige bewoonster was een oude dame. Ze is drie jaar geleden overleden. Sindsdien is het huis onbewoond. Niet dat het niet in goede staat is, hoor, integendeel, het is perfect onderhouden door de dochter van die dame. Ze woont aan de andere kant van Frankrijk, maar eenmaal per jaar komt ze hierheen om wat onderhoud te verrichten. Met name het isoleren van het dak vorig jaar...’

Ik luister niet echt meer. Hij merkt het niet.

‘Nee, het probleem is dat de mensen wegtrekken uit de plattelandsgebieden. Overal hetzelfde liedje. Auvergne, daar dromen niet veel mensen meer van.’

‘Blijven de meubels?’

Hij bevestigt dit, niet ontevreden dat ik hem onderbrak.

‘Natuurlijk. Alles blijft staan. De dochter van mevrouw Hugues, de vorige eigenares, wilde de inrichting behouden en ook de persoonlijke spullen. Misschien overweegt ze hier ooit te komen wonen. Als ze met pensioen is, bijvoorbeeld. De persoonlijke spullen staan boven op zolder. Alles is keurig in dozen gepakt, maar als die u in de weg staan, kan ik eventueel contact met haar opnemen.’

‘Ze staan me niet in de weg.’

Tevreden wrijft hij in zijn handen.

‘Wilt u misschien zelf nog eens rustig het huis bekijken?’

‘Nee. Dat is niet nodig.’

‘De tuin misschien...’

‘Ik heb niet veel tijd.’

‘Ah...’

‘Zouden we nu de papieren kunnen ondertekenen?’

Hij weet niet wat hem overkomt, dat kan ik zien. Hij had niet

gedacht me zo eenvoudig binnen te halen. Een huis dat hij al drie jaar aan de man probeert te brengen. Eén enkele bezichtiging en de zaak is rond.

‘Weet u het zeker?’

Hij is zelf verbaasd dat hij het me vraagt, dat zie ik aan zijn gezicht.

‘Ja.’

‘Goed dan. Ja, ik heb de papieren in mijn auto, maar... ik heb van u nog wel wat documenten nodig.’

Al voor hij uitgesproken is begin ik mijn handtas te doorzoeken. Ik heb alles voorbereid, alle documenten die nodig zijn zitten keurig in een plastic mapje. De belastingaanslag, mijn laatste salaristroken, het papier van de notaris over het testament en het mij toekomende geldbedrag, mijn identiteitsbewijs.

‘O... Hebt u daar alles? Dat is geweldig!’

We gaan aan de keukentafel zitten om het huurcontract in te vullen en de nodige formaliteiten af te wikkelen.

‘U maakt me nieuwsgierig.’

Er gaat even overheen voor ik doorheb dat hij het tegen mij heeft en constateer dat hij alle documenten heeft opgeborgen en me nu aankijkt met zijn twee handen plat op tafel.

‘Pardon?’

‘Komt u uit de streek?’

‘Nee. Ik woonde in Lyon.’

‘Geen familie hier in de buurt?’

Ik schud mijn hoofd. Hij maakt een zuigend geluid waarmee hij uitdrukking geeft aan zijn verbazing.

‘Wat een vreemd idee voor een vrouw alleen om zich in zo’n afgelegen oord te vestigen.’

Hij krijgt geen antwoord van mij, waardoor onze conversatie eindigt. Ik geef hem het in tweevoud getekende huurcontract terug en ook de blauwe balpen.

‘Goed, dan kunnen we nu de staat van onderhoud gaan bekijken.’

Ik laat de deur open totdat de auto van de makelaar aan het eind van de oprit verdwenen is, het dichte bos in waarmee de omliggende heuvels bedekt zijn, en duw dan de zware paneeldeur dicht. Duisternis, stilte, koelte. Seconden lang blijf ik met mijn rug tegen de houten deur staan, om me ervan te verzekeren dat hij niet terugkomt, dat ik eindelijk alleen ben.

Ik heb niet veel spullen meegenomen. Die ene koffer die zich in de achterbak van mijn auto bevindt, kan wachten. De rest, vooral foto's, heb ik allemaal achtergelaten. Ik wil niets wat me aan mijn vorige leven herinnert. Mijn leven van vóór 21 juni en de daaropvolgende avond.

Hoe doen mensen dat? Hoe kunnen ze hun universum in zien storten en toch hun leven op dezelfde manier voortzetten? Terug naar het werk na een paar dagen, blijven wonen in hetzelfde appartement, in dezelfde buurt... Dat kan ik niet aan. Alle twee hebben ze mijn wereld plotseling verlaten, in dezelfde nacht, en vanaf dat moment is die wereld, waarin ik al negenentwintig jaar rondliep, ademhaalde, wakker werd, opgehouden te bestaan.

De sleutels van het appartement heb ik bij Anne achtergelaten. Zij doet er maar mee wat haar het beste lijkt. Ik heb het niet ontruimd. Daar had ik de tijd noch de moed voor. Ik wilde zo snel mogelijk vluchten. Alles is gebleven zoals het was. Wellicht staat de kruidenthee die ik dronk op het moment dat de huistelefoon overging nog op het aanrecht. Wellicht ligt de catalogus waarin ik bladerde nog opengeslagen naast mijn kopje, en liggen de sloffen van Benjamin te wachten in de hal.

Alles wat ik wilde toen ik uit het ziekenhuis kwam, was de zomer, zijn brandende stralen en zijn vrolijke menigten aan de oevers van de Rhône ontvluchten. Liever had ik gewild dat ze in de winter waren gestorven, op een avond met stortbuien en een loodgrijze lucht. Niet op de klanken van orkesten, vuurwerk en gelach, niet op de eerste dag van de zomer.

Toen de zon onder was, heb ik de deur opengezet. Ik heb me er een aantal keer van verzekerd door tussen de planken van de gesloten

luiken door te gluren. Het daglicht had geen haast om te verdwijnen en het is laat, misschien wel tien uur. Het laatste rode schijnsel van de ondergaande zon verflauwt en gaat op in het blauwgrijs van de vallende nacht. Ik laad de achterbak van de auto uit. Mijn koffer met wieltjes maakt een dof geluid als hij in het grind valt. Elke pas die ik zet lijkt sterk te resoneren. Het is de eerste keer dat ik zo'n ondoorgrondelijke, zware stilte hoor. Ik heb het gevoel door het hele bos te zijn geabsorbeerd.

Ik zet de koffer voor de deur van mijn slaapkamer en loop terug naar de auto. Er is nog een grote plastic tas, die veel zwaarder is dan de koffer. Een overlevingstas. Een stuk of vijftig conservenblikken, rijst, pasta, allerlei soorten granen. Voorlopig kom ik niet meer buiten.

Ik zou willen slapen. Het lijkt erop dat ik moe ben, maar dat is nog lastig vast te stellen voor me, aangezien de slapeloosheid mijn biologische klok volkomen in de war heeft gebracht. Ik heb het een beetje koud. Ik bibber. Ik sla een plaid om mijn schouders en besluit mijn telefoon uit mijn handtas te halen. Twee sms'jes van mijn moeder. Een e-mail van de notaris over formaliteiten rond het testament. Een gemiste oproep van Anne. Ik kijk hoe de ontvangst is – niet al te beroerd – en besluit Anne terug te bellen. Zij is de enige van wie ik de stem kan verdragen. Want zij is mijn moeder. Want zij deelt mijn verdriet meer dan wie ook.

Ik ben bang dat ze niet zal reageren, het moet laat voor haar zijn, maar ze neemt al na twee keer overgaan op.

'Amande, ik zat op je telefoontje te wachten.'

'Ik was mijn spullen aan het opruimen.'

Ik lieg. Ze heeft het vast door maar neemt het me niet kwalijk.

'Ben je vanmiddag gearriveerd?'

'Ja.'

'Hoe is het huis?'

'Ik blijf er. Ik heb de papieren getekend.'

Ook deze keer reageert ze niet op het idiote besluit dat ik amper een paar dagen geleden nam. Mijn eigen moeder zou zich niet ingehouden hebben.

‘Voel je je er goed?’ vraagt ze eenvoudigweg.

Nee, ik voel me er niet goed. Ik voel me nergens goed. Hier is het misschien minder erg dan elders, dus ik zeg ja.

‘Ben je naar het appartement geweest?’ vraagt ik vervolgens.

‘Nog niet.’

Ze ziet er evenveel tegen op als ik om daar naar binnen te gaan, heb ik het gevoel, en ik begrijp haar. Het is zo kort geleden.

‘Ik ga wel met Richard.’

‘Dat is beter.’

Er valt een stilte. Ik weet niet wat ik moet zeggen, zij ook niet. Uiteindelijk is zij het die zich als eerste herpakt.

‘Wil je dat ik het schoonmaak en opruim totdat je terugkomt?’

‘Dat is niet nodig.’

‘Echt niet?’

‘Ik denk niet dat ik er terugkom.’

Ik hoor haar slikken.

‘Wil je dat ik het onderverhuur... In de tussentijd?’

Ze blijft ervan overtuigd dat ik vroeg of laat terugga naar ons thuis. Ik weet dat ik daar nooit meer zal kunnen wonen.

‘Zo voorkom je dat je elke maand geld verliest... nu je ook de huur in Auvergne betaalt.’

‘Ja, je hebt gelijk. Dat zouden we kunnen doen.’

Ik vertrouw Anne. Ondanks het verdriet houdt ze haar hoofd koel en heeft ze heldere ideeën.

‘Ik kan het komende week regelen.’

‘Afgesproken.’

‘Richard gaat woensdag naar de notaris. Jij hoeft er niet voor hierheen te komen.’

‘Dank je.’

Ik houd iets binnen wat me dreigt te overweldigen. Ze zijn zo voorkomend. Ik wil nu niet gaan huilen.

‘Als de tijd je lang valt... Als de eenzaamheid je te veel wordt...’

‘Ik weet het, Anne.’

‘Dan moet je ons bellen.’

‘Dat zal ik zeker doen.’

‘Zorg dat je niet kopje-onder gaat.’

Ik weet niet wat ik moet antwoorden. Haar ongerust klinkende woorden hebben veel van een waarschuwing. Ik slik en reageer met het enige waar ik op dit moment toe in staat ben: ‘Ik geloof dat ik ga proberen een beetje te slapen.’

‘Je hebt gelijk, neem maar wat rust. We bellen binnenkort, goed?’
‘Goed.’

Ik heb een paar uur geslapen. Tussen middernacht en twee uur en daarna kwam die extreme waakzaamheid terug. Mijn hersens weigeren los te laten, een paar uur af te schakelen, me de rust te bieden die ik zo nodig heb. Zo gaat het al achttien dagen lang.

Ik dwaal rond door het huis. Ik berg de conservenblikken op in de kasten, dat voorkomt dat ik blijf denken. Op de muur van de woonkamer ontdek ik een oude kalender. Niemand heeft die ervan afgehaald sinds het overlijden van mevrouw Hugues, zelfs haar dochter niet. Bij de verschillende dagen zijn notities gezet. Ik haal hem van de muur. Hier heb ik niets nodig dat aangeeft hoeveel tijd er verloopt. Niet meer. Dus schuif ik een stoel naar de muur ertegenover, waar een oude klok in de vorm van een boeket roze bloemen aangeeft dat het halfdrie ’s nachts is. De vrouw des huizes is overleden maar de batterijen niet. De wijzers blijven langzaam ronddraaien, ze tarten me haast, maken me duidelijk dat de tijd blijft verstrijken, dat het leven niet is gestopt. Dat klopt niet. Het leven is wel gestopt. Dus haal ik de klok eraf en gooi hem op de grond. Ik wilde hem niet stukmaken of al te veel geweld gebruiken, maar de wijzerplaat spat uit elkaar, de wijzers raken verbogen. Een ervan eindigt onder het aanrecht, op een plek waar niemand er meer bij kan. Er zijn geen uren meer. Er zijn geen datums meer. Voortaan bestaat er alleen nog maar *binnenkort* of *later*. Geen dagen meer en ook geen nachten. Alleen ik met mijn verdriet in dit stille huis.

Drie zonnen zijn voorbijgegaan sinds ik de deur van het huis heb dichtgedaan achter mijn enige bagage: een koffer en een tas. Ik kijk ernaar via de gesloten luiken, naar die zonnen die het leven

buiten verlichten. Er zit een kiertje tussen de houten planken, precies genoeg voor mij om de zomer te kunnen bespioneren. Ik heb me niet buiten gewaagd, zelfs niet 's nachts. Ik voel de behoefte niet. Ik heb een of twee keer geslapen, geloof ik. Een paar uur. Ik heb geen nachtmerries gehad, dat is al wat. Ik geloof dat mijn hersens inmiddels te uitgeput zijn om de vreselijke beelden van het verminkte lichaam van Benjamin te reproduceren.

Wanneer geklop weerklinkt in het huis, tijdens de vierde zon, word ik eerst door angst overvallen. Het slaat nergens op. Alles is goed afgesloten, ik ben veilig hier. Toch ben ik bang. Bang om open te doen? Bang om het felle licht op mijn gezicht te voelen? Bang om iemand tegenover me te hebben? Ik weet het niet. Voor de tweede keer wordt er geklopt en ik moet me wel langzaam verplaatsen door de gang die me oneindig toeschijnt.

'Ja?'

Ik doe niet open. Ik blijf tegen het houten paneel gedrukt staan wachten op antwoord.

'Dag, ik ben van FibreNet. We hebben gehoord dat het huis weer bewoond is. Zou u niet open willen doen?'

Ik weet het niet. Ineens knijpt mijn keel dicht, een gevoel van beklemming.

'Mevrouw?' vraagt hij opnieuw.

Dan doe ik open. Ik weet niet goed waarom. En het is heftig. Even moet ik mijn ogen sluiten om ze te laten wennen aan zoveel licht.

'Het spijt me dat ik u stoort, ik ben technisch-commercieel medewerker van de onderneming FibreNet. We bieden een internetverbinding met een snelheid van tien megabyte aan voor de huizen hier. De man van het makelaarskantoor in het dorp verderop vertelde dat u hier bent komen wonen.'

De lichtflitsen verdwijnen langzamerhand en ik zie het silhouet van de man. Mijn eerste bezoeker sinds ik me hier gebarricadeerd heb. Een kleine, stevige man.

'Mag ik even binnenkomen om ons aanbod met u te bespreken?'

Zijn bestelbus staat op de binnenplaats. Een wit busje met in ro-

de letters de naam van het bedrijf erop. Hij volgt mijn blik en voegt grijnzend toe: 'Ik ben geen oplichter, mevrouw, dit is mijn bedrijfs-wagen. Ik heb internet aangelegd bij uw burens achthonderd meter verder. Ze zullen het u wel zeggen. Ze zullen zelfs zeggen dat ze tevreden zijn, dat het behoorlijk goed werkt... Voor deze plek, bedoel ik.'

Terwijl hij praat, zet hij een voet op het stoepje. Hij denkt dat ik het niet heb opgemerkt. Zijn hand rust nu op het deurkozijn, hij staat op het punt om het pand in bezit te nemen, dus ik schud mijn hoofd.

'Nee, ik ben niet geïnteresseerd.'

Met gefronste wenkbrauwen neemt hij me even op. Ik weet niet wat hij ziet. Waarschijnlijk een jonge, te bleke vrouw met blond, smerig, vet haar en een lijf dat zwemt in kleding die te wijd is geworden. Ik had niet gedacht dat je in tweeëntwintig dagen zoveel kilo's kon afvallen.

'U hebt misschien internet op uw mobiele telefoon', probeert hij. 'We bieden abonnementen inclusief mobiele gegevens en modem.'

'Nee, dat interesseert me niet.'

Zijn blik gaat naar het dak van het huis.

'Hebt u geen televisieantenne?'

Hij lijkt verrast.

'Nee.'

'Als u geen internet neemt, kunt u nooit tv-kijken, mevrouw.'

Nu begint hij me te irriteren – en ook de zon die hij mijn huis in laat komen.

'Dat kan me niet schelen. Het is niet belangrijk.'

Zijn voet gaat naar achteren, staat nu weer op het grind van de binnenplaats. Hij heeft door dat hij verloren heeft.

'U moet toch op de hoogte blijven van wat er in de wereld gebeurt?'

Ik kijk hem strak aan, zonder te knippen.

'Welke wereld?'

Nu is hij van zijn stuk gebracht. Hij knikt me toe met zijn kin, loopt terug naar zijn bestelbus en gaat er met de staart tussen zijn benen vandoor.

Later, wanneer deze vierde zon ondergaat en een golf kou het huis langzaam overspoelt, hoort mijn oor voor de tweede keer vandaag een geluid. Dit is anders, verder weg, gedempter. Een rotje dat knalt. Al snel wordt het met tussenpozen van een paar seconden gevolgd door andere duidelijke explosies. Ik ben bang dat ik het begrijp. Stokstijf blijf ik voor mijn kom zitten, waarin gevriesdroogde pasta in water drijft. Ik zou naar het raam kunnen gaan, door de ruimte tussen de planken van het luik kijken en met eigen ogen constateren wat ik voorvoel. Toch blijft mijn lichaam onbeweeglijk. Ik geef er de voorkeur aan de dagen te tellen. Vier zonnen. Tweeëntwintig dagen sinds 21 juni. Het is nu 13 juli. In het wat lager gelegen dorp, of misschien nog verder weg, in de naburige dorpen, vieren de mensen de nationale feestdag. Samen met hun gezinnen staan ze in hun tuinen, langs de wegen, voor het gemeentehuis. Met hun neus strak omhoog bewonderen ze de veelkleurige schitteringen. Het is 13 juli. Vandaag ben ik dertig jaar oud geworden. Kortgeleden, zo kort geleden nog, was ik negenentwintig. Al vier jaar deelde ik mijn leven met Benjamin. We waren van plan het kleine appartement in Lyon te verruilen voor een huis op het platteland. Maar het voornaamste was dat ik de achtste maand van mijn zwangerschap inging. Ik bereidde me erop voor moeder te worden. Ze zou Manon heten.

Oorspronkelijke titel: *Les Lendemains*

© Éditions Albin Michel – Paris 2020

© 2024 Nederlandse vertaling: Uitgeverij Manteau / Standaard Uitgeverij nv,
Franklin Rooseveltplaats 12, B-2060 Antwerpen en Anne van der Straaten
& Els Dekker

www.standaarduitgeverij.be

info@standaarduitgeverij.be

Vertegenwoordiging in Nederland:

New Book Collective, Utrecht

www.newbookcollective.com

Eerste druk: oktober 2024

Vertaling: Anne van der Straaten en Els Dekker

Omslagontwerp: Armée de Verre Bookdesign

Omslagillustratie: PetrPlesea, iStock

Auteursfoto achterplat: Pascal Ito

Opmaak binnenwerk: Ready2Print

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd,
opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige
vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen
of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978 90 223 4115 5

D/2024/0034/231

NUR 302